ÖNSÖZ III
İÇİNDEKİLER VII
KISALTMALAR XII

GİRİŞ (COĞRAFYA ve TARİHİ GEÇMİŞ) 1
1. Osmanlı Devleti'nde Nehir ve Göllerde Vapur İşletme Girişimleri 1
2. Fırat ve Dicle'nin Coğrafî Durumu 7
3. Osmanlı İdaresi Altında Irak ve Fırat-Dicle Üzerinde Taşımacılık 15

BİRİNCİ BÖLÜM

(İNGİLİZ YAYILIŞI ve OSMANLI TEPKİSİ)
FIRAT'DA VAPUR İŞLETME PROJELERİ VE ÇALIŞMALARI

A.LYNCH ŞİRKETİ 23
1. İngilizlerin Fırat ve Dicle'de İlk Plan ve Teşebbüsleri 23
2. Osmanlı Yetkililerinin Tavrı 27
3. İngiliz Lynch Şirketinin Kuruluşu ve Gelişmesi 29
4. Lynch Şirketinin İmtiyazını Genişletme Çabaları ve Osmanlı Direnci 33
   a. Vapur Sayısını Artırma İsteği 35
   b. Osmanlı Bandırası Altına Girme Denemesi 44
   c. Dicle Nehrini Kullanmaya Başlaması 47
   d. Duba (Mavna) Çekme İsteği 50
5. Lynch Şirketinin Fizikî ve Mâlî Durumu 56
   a. Vapur, Fabrika ve Havuzları 56
   b. Mâlî Durumu 60
   c. Personeli 63
6. Güvenlik Kaygıları ve Lynch Şirketi 64
7. Lynch Şirketi ve Bağdat Demiryolu 71

B. OSMANLI DEVLETİ'NİN DİCLE VE FIRAT'TA VAPUR İŞLETME GİRİŞİMLERİ 7
1. İlk Girişimler 7
2. Mithat Paşa ve İdare-i Nehriye 7
3. İdare-i Ummanı Osmani 7
4. Ummanı Osmani İdaresinin Bozulması 83
5. Şirketleşme Denemeleri ve "Şirket-i Hamidiye" (1888) 87
a. Artan Ticaret ve Ekonomik Baskı 96
b. Hamidiye Vapur Şirketi (Şirket-i Hamidiye) Kurma Denemesi 98
c. Musul ve Meskene'ye Kadar Uzatılmak İstenen Seferler ve Nehirlerin Keşfi 103
d. Yerel Sermayenin Talepleri ve Hazine-i Hassa 108
6. Yeni Bir Deneme "Dicle Hamidiye Vapur Şirketi" (1892) 113
122

İKİNCİ BÖLÜM

(REKABET)
HAMİDİYE VAPUR İDARESİ

A. İDARENİN KURULUŞU 135
1. Hamidiye Vapur İdaresi'nin İlk Yapılanma Çalışmaları ve Ummanı Osmani'nin Devredilmesi 140
2. İdare Merkezinin Basra'ya Taşınması (Bağdat-Basra Arası Rekabet) 145
3. İdareyi Islah Çalışmaları 153
4. Lynch Şirketinin Durumu ve Rekabeti 160
B. HAMİDİYE VAPUR İDARESİ'NİN YENİ RAKİPLERİ ve DİRENÇ 163
C. HAMİDİYE VAPUR İDARESİ'NDE GENİŞLEME VE İDAREYİ ÖZELLEŞTİRME ÇABALARI 174
1. Seferlerin Genişletilmesi 174
2. Basra'da Şirket Kurma Denemeleri 178
D. İDARENİN PERSONELİ 185

1. İdare-i Nehriye Şubesinin Oluşturulması 185
2. Müdürler 186
3. Kaptanlar ve Teknik Elemanlar 190
4. Çarkçılar ve Diğer Hizmetliler 195
5. Yabancı Teknik Elemanlar ve Mühendisler 197
6. Personel Rejimi ve Sorunlar 199
E.İDARE'NİN ARAÇLARI 204
1. Vapurlar 204
a. Ummanı Osmani'den Devralınan Vapurlar 204
b. Hamidiye Vapur İdaresi'nin Yeni Vapurları 207
ba. Hamidiye ve Burhaniye Vapurlarının Yaptırılması 207
bb. Yeni Vapur Siparişleri ve Teklifleri 219
bc. Bağdad ve Basra Vapurları 223
2. Dubalar 225
3. Römorkör İhtiyacı 228
4. Havuzlar ve Fabrikalar 230
5. Malzeme ve İhtiyaçlar 233
6. Acente ve Depolar 235
F. KÖMÜR SORUNU 238
1. Buharlılar ve Kömür İhtiyacı 238
2. İngiltere'den Kömür İthalatı 241
3. Kömür Tekelini Kırma Çabası 244
4. Yeni Arayışlar ve Musul Kömürleri Meselesi 250
5. Nakliye Masrafları ve Tasarruf Tedbirleri 252
G. İDARENİN VERGİ VE AYRICALIKLARI 254
H. SORUNLAR ve İDARE 260
1. Güvenlik ve Hamidiye Vapur İdaresi 260
2. Demiryolları ve Hamidiye Vapur İdaresi 264

3. Seyri Sefer Güvenliği ve Kazalar 267
4. Haberleşme Sorunları 273
5. İdareler Arası Anlaşmazlıklar 274
İ. İDARENİN GELİR-GİDERLERİ ve TİCARÎ ŞARTLAR 276
1. Hamidiye Vapur İdaresi'nin Gelir ve Giderleri 276
2. Nakliye Şartları ve İdare 280
3. Basra'da Emtia Birikimi ve Sonuçları 285
4. İdareye Karşı Ticarî Şikayetler ve Anlaşmazlıklar 288
5. Hamidiye Vapur İdaresi ile Lynch Şirketi Rekabeti ve Anlaşma Denemesi 293
a. Hazırlık 293
b. Rekabet 297
c. Anlaşma 303

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

(REKABETİN SONU)
ÇÖZÜLME YA DA İŞBİRLİĞİ ARAYIŞLARI

A. II. MEŞRUTİYET'TE LYNCH MESELESİ 309
1. Lynch İmtiyazının Verilmesi ve Genel Tepkiler 309
2. İmtiyaz'a Karşı Yerel Tepkiler ve Sonuç 316
B. I. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ FIRAT ve DİCLE'DE ULAŞIM ve ŞATTÜLARAP MESELESİ 321
1. Şattülarap Meselesinin Kaynağı 321
2. Şattülarap'ta Osmanlı-İngiliz Nüfuz Mücadelesi 325
3. Şattülarap Antlaşması (1913) 329
4. Anlaşmaya Tepkiler 335
5. Fırat ve Dicle'de Vapur İşletmeleri ve İngilizlerle Ortak Şirket Kurulması 337
a. Meşrutiyet Sonrası Durum ve Fırat ve Dicle'de Vapur İşletme Girişimleri 337

b. İngilizlerle Antlaşma 342
c. Görüşmelerde Lynch Meselesi 348
d. Antlaşmayı Uygulama Girişimleri ve Tepkiler 352
SONUÇ 359

EKLER 367
Tablolar
Tablo I: Lynch Şirketinin Bağdat İdare Merkezi Personeli (1905) 367
Tablo II: Lynch Şirketinin Basra Acentesi Personeli (1905) 368
Tablo III: Lynch Şirketinin Halife Vapuru Personeli (1905) 369
Tablo IV: Lynch Şirketinin Mecidiye Vapuru Görevlileri (1905) 370
Tablo V: Lynch Şirketinin Blosse Lynch Vapuru Personeli (1905) 371
Tablo VI: Lynch Kumpanyası Vapur Mürettebatının Maaşları 372
Tablo VII: Mithat Paşa Zamanında Ummani Osmani ve İdare-i Nehriye 373
Tablo VIII: Şirket-i Hamidiye Hisselerine Talip Olanlar ve Adedi (1888) 374
Tablo IX: Dicle Hamidiye Vapur Şirketi'ne Kurucu Yazılanların Listesi (1892) 376
Tablo X: Hamidiye Vapurları İdaresinde Görevli Subaylar (1907) 377
Tablo XI: Hamidiye Vapurları İdaresinin 1905-1907 Yılı Gelirleri 378
Tablo XII: Hamidiye Vapurları İdaresinin 1905-1907 Yılı Giderleri 379
Tablo XIII: Hamidiye Vapur İdaresi Vapurlarıyla Taşınan Yük Miktarı 380
Tablo XIV: Hamidiye Vapur İdaresi Vapurlarıyla Taşınan Yolcu Miktarı 380
Tablo XV: Hamidiye Vapur İdaresi Vapurlarıyla Elde Edilen Navlun Ücreti 381
Tablo XVI: Hamidiye Vapur İdaresinin Genel Gelir ve Giderleri 381
Harita ve Resimler 382
KAYNAKÇA 397
İNDEKS 403